

VÅLDSBROTT I SVENSK PRESS
En jämförelse mellan åren 1983 och 1993

Gunilla Jarlbro

Annelis Jönsson

Arbetsrapport nr 52

1995

IISN 1101-4679

6.4	Berättarstruktur	33
7.	RÅN	34
7.1	Brottsprocessen	35
7.2	Socialt rum	35
7.3	Rollistan	35
7.4	Berättarstruktur	36
8.	SAMMANFATTANDE KOMMENTAR	37
	REFERENSER	40

FÖRORD

I rapporten "Våldsbrott i svensk press. En jämförelse mellan åren 1983 och 1993" redovisas resultatet av en innehållsanalys av artiklar om våldsbrott publicerade i Dagens Nyheter och Expressen under en månad 1983 respektive 1993. Undersökningen har finansierats genom medel från Brottsförebyggande Rådet och genomförts av Fil Dr Gunilla Jarlbro, Institutionen för journalistik och masskommunikation vid Göteborgs universitet och docent Annelis Jönsson, Lärarhögskolan i Malmö.

Ett tack ska också riktas till Wahlgrenska stiftelsen som på ett tidigt skede gav viss finansiell hjälp, vilket gjorde att vi kunde utarbeta en forskningsansökan, vars slutprodukt nu föreligger.

Göteborg och Malmö i april 1995

Författarna

1. INLEDNING

För de flesta människor är erfarenheterna och information om våld och brottslighet av sekundär art, förmedlad av i första hand massmedierna. Medierna har med andra ord en nyckelposition då det gäller allmänhetens kunskaper om och inställning i dessa frågor. Vilken bild förmedlar då medierna av våld och brott, och hur stämmer denna bild med verkligheten och vilka konsekvenser kan medias bild av våld och brottslighet tänkas få för såväl individ som samhälle.

Uppfattningen om mediernas våldsrapportering varierar. Många menar att mediernas bild av våld och våldets omfattning inte överensstämmer med verkligheten, vilket i sin tur kan skapa en onödig rädsla bland allmänheten samt bidra till att vissa grupper stigmatiseras (se t ex Gerbner 1980; Sarnecki 1994). Det kan i detta sammanhang nämnas att i en nyligen utförd studie rörande allmänhetens uppfattning om hälsorisker upplevde hela 91 procent att våld och övergrepp var en måttlig respektive hög risk för det svenska folkets liv och hälsa. Femtio procent upplevde dessutom att våld och övergrepp var en måttlig respektive hög risk för deras eget liv och hälsa (Jarlbro 1994). I samma studie fann man att ju lägre utbildning individen hade desto större bedömde man risken för våld och övergrepp vara när det gällde det svenska folkets liv och hälsa. Detta resultat bör ses i ljuset av att det är väl dokumenterat att ju lägre utbildning individen har desto mer benägen är han/hon att läsa och att titta på nyheter och reportage rörande brott (se t ex Hadenius och Weibull 1989).

Att våld och våldsbrott står högt på mediernas dagordning har tidigare studier visat (Dahlgren 1987; Hvitfelt 1994). Sålunda fann Hvitfelt (ibid), som granskat nyhetsprogrammen i televisionen (Rapport, Aktuellt och TV4-nyheterna) att brott inklusive rättsfrågor var ett av etermediernas fyra stora ämnen. De övriga var politik/diplomati, samhällsekonomi och näringsliv. Mest brott av TV-programmen innehöll TV4-nyheterna och minst brott innehöll

Aktuellt.

Olyckor och brott är ämnesområden som har ett tämligen stort läsvärde (Weibull 1983). Man kan givetvis fråga sig varför. Brott och elände borde ju egentligen utgöra en ganska trist läsning. Dahlgren (1987) menar att anledningen till att människor läser kriminaljournalistik inte primärt är för att inhämta information utan snarare för att erhålla någon form av inre upplevelse.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att försöka beskriva och analysera hur en morgon- respektive kvällstidning skildrar våldsbrott, samt i vilken utsträckning det skett en förändring av beskrivningarna över tid. Studien bygger således på en longitudinell design.

Under senare år har man inom nyhetsforskning mer och mer kommit att betrakta nyheter som "storytelling" och intresset för berättarstrukturer har kommit alltmer i fokus (Fiske och Hartley 1978; Schudson 1978; Tuchman 1978; Roeh och Ashley 1986). Att presentera en nyhet som en berättelse med välkända mönster och strukturer underlättar inte bara berättandet utan även förståelsen (se t ex Dahlgren 1987).

Med hjälp av det longitudinella perspektivet - ett nedslag 1983 och ett 1993 - belyses hur rollbesättning, arenor och handling har växlat under tidens gång.

Rapporten inleds med en kort sammanfattning av innehållsanalys som metod och följs av en redovisning av undersökningens uppläggning och några grunddrag i det insamlade artikelmaterial. I kapitel 4 t o m 7 behandlas rapporteringen av våldsbrott, sexuella övergrepp, misshandel, mord samt rån i tur och ordning. I kapitel 8 sammanfattas de viktigaste resultaten.

1.2 Innehållsanalys på olika nivåer

Innehållsanalys kallas ibland för "message analysis" då man fokuserar de manifesta aspekterna i ett budskap, som vem som uttalar sig och

vad man uttalar sig om. Innehållsanalys används också för att identifiera latenta budskap. Däremot kan man inte få någon säker information om hur mottagarna uppmärksammar, uppfattar och tolkar budskapet eller vilka eventuella konsekvenser budskapet har.

Asp (1986) konstaterar att den kvantitativa innehållsanalysen ofta i litteraturen beskrivs som ett mekaniskt räknande av manifesta egenskaper hos innehållet utan att någon tolkning av innehållet görs. Resultatet av ett sådant angreppssätt blir ibland både fyrkantigt och trivialt. Fördelen med den kvalitativa innehållsanalysen, vilket ofta framhålls, är att den i högre grad erbjuder forskaren att tolka innehållet och möjliggör därmed att man kan få fram mer av helhet och nyanser i innehållet. Nackdelen med en kvalitativ analys ligger i att betraktarens inställning i så hög grad blir bestämmande för analysen att den kommer att sakna mer "allmänt" värde.

Enligt Asps (ibid) synsätt ligger emellertid den centrala skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ analys inte främst i förekomsten av tolkning utan snarare i hur tolkningen genomförs. Den kvantitativa innehållsanalysen innebär att mätinstrumenten beskrivs omsorgsfullt och att man följer klara tolkningsregler för hur analysen går till. Mätinstrumenten är således, enligt Asp, oberoende av forskaren. Den kvalitativa innehållsanalysen däremot gör, framhåller Asp, ingen skillnad mellan mätinstrument och forskare. Forskaren blir själva instrumentet och resultaten blir inte oberoende av den som utför analysen.

Asp skiljer också mellan olika innehållsanalytiska studier med hänsyn till deras syfte och han urskiljer tre huvudtyper. Den första kallar han för deskriptiv innehållsanalys. Syftet med denna är som namnet antyder att försöka beskriva innehållet. Den andra huvudtypen kallar samme forskare för normativ innehållsanalys, vilket innebär att man relaterar innehållsegenskaperna till uppställda normer för hur innehållet borde se ut. Den tredje typen, explanativ innehållsanalys, innebär att innehållet antingen behandlas som en oberoende variabel eller som en beroende, dvs här är kausaliteten det primära.

Den innehållsanalys som har använts i denna undersökning har huvudsakligen genomförts med hjälp av en deskriptiv/kvalitativ analysmetod. En mindre del av denna studie är traditionellt kvantitativt/deskriptiv.

2. UNDERSÖKNINGENS UPPLÄGGNING

I detta kapitel kommer undersökningens uppläggning samt uppbyggnaden av vårt analysinstrument att presenteras.

Ett av innehållsanalytikerns stora problem är att bryta ner en mångfacetterad text i kodifierbara enheter. Rent praktiskt innebär detta, att en stor del av arbetsinsatsen måste läggas på att utarbeta ett väl fungerande analysinstrument. Kodningarna skall vara praktiskt genomförbara och det som blir kodat skall vara relevant för den teoretiska modell som man satt upp.

Arbetet med vår analysmodell, som är en modifierad form av den modell vi tidigare arbetat med när vi studerade HIV/Aids-rapporteringen i svensk press (se Jarlbro m fl 1992) föregicks av inläsning och en provkodning av 83 artiklar hämtade ur Sydsvenska Dagbladet under april 1992. Syftet med denna provkodning var dels att testa vårt kodschema, dels att försöka identifiera olika berättarstrukturer i våldsrapporteringen.

2.1 Metod och urval

Samtliga nyhetsartiklar rörande våldsbrott publicerade under mars 1983 respektive 1993 i Dagens Nyheter och Expressen har innehållsanalyserats kvantitativt och kvalitativt. Vi har av resursmässiga skäl valt att endast studera en månad under respektive år. Valet av mars baseras på att denna månad är en så normal månad beträffande våldsrapportering i pressen (se t ex Börjesson 1987). Valet av tidningar har styrts av täckningsgrad, samtidigt som vi har skapat förutsättningar för vissa jämförelser. Innehållsanalysen baseras på sammanlagt 193 artiklar. Tabell 2.1 redovisar artikelmaterialet med

hänsyn till år och källa.

Tabell 2.1 Artikelmaterial med hänsyn till år och källa.

Källa	1983	1993	Totalt
Dagens Nyheter	68	44	112
Expressen	55	26	81
Totalt	123	70	193

Nyhetsartiklarna från 1983 har insamlats med hjälp av Dagens Nyheters textarkiv och för 1993:års vidkommande har AB Pressurklipp utnyttjats. Artiklarna har lokaliserats med hjälp av följande sökord: våld, våldsbrott, våldtäkt, sexuella övergrepp, incest, misshandel, övergrepp, rån, mord samt hot om våld och misshandel.

2.2 Analysmodell

Syftet med vår analysmodell är att försöka beslysa såväl det manifesta som latent innehåll i en artikel. Varje självständig artikel har varit analysenhet i undersökningen. Vid analyserna av varje enhet har vi utgått från brottstyp. De brottstyper som vi har funnit är följande; sexuella övergrepp, misshandel, mord samt rån. Tretton artiklar publicerade 1983 handlade om brott där gärningsmannen hade anlagt brand eller placerat ut en bomb i någon lokal. Inte någon av artiklarna publicerade under 1993 handlade om denna typ av brott och därför har även 1983 års artiklar uteslutits ur den fortsatta analysen.

I vår analys använder vi scenen som metafor för medierna. Med en sådan utgångspunkt blir det också naturligt att fastställa rollistan, dvs vilka aktörer som tillåts uppträda på scenen. Vidare är vi intresserade av om rollistan förändras över tid samt skiljer sig i de olika tidningarna. Med roll eller aktör menar vi således de organisationer, myndigheter, grupper och individer som "kommer till tals" i en

artikel. Alla i en pjäs tillåts emellertid inte tala, dvs en del blir statister eller omnämns bara. När vi i vår analys söker fastställa rollistan är vi således även intresserade av de som bara omnämns. Vid fastställandet av rollistan är vi vidare intresserade av de olika aktörernas inbördes relationer samt hur väl de olika rollerna i dramat presenteras med hänsyn till bl a bakgrundsdata.

Vidare vill vi få svar på var handlingen i dramat utspelas, dvs vi vill lokalisera det sociala rum som beskrivs i artikeln.

Slutligen studerar vi artiklarnas berättarstruktur, dvs vi försöker se i vilken utsträckning det förekommer olika typhistorier samt hur vanligt förekommande det är att våldsrapporeringen sätts in i ett sammanhang där orsaker och konsekvenser behandlas. Vi försöker fånga de eller det mest framträdande ledmotiven i de handlingar och frågeställningar som kommer till uttryck i hela artikeln, dvs den "eftersmak" eller "helhetshistoria" som summerar artikeln som man har läst. Vi tror, liksom åtskilliga av dagens medieforskare, att nyhetsförmedlingen till stor del består av ett antal "typhistorier". Det är viktigt att man blottlägger förekomsten av sådana historier, eftersom de upprepas gång efter gång och i många fall ingår i de "message systems" som Gerbner talar om i sin cultivationsforskning (Gerbner m fl 1980). Genom sin karaktär av upprepat grundmeddelande får därigenom typhistorien betydelse som potentiellt stimulus i effektprocesser.

Vi har även på traditionellt sätt registrerat artiklarnas storlek och förekomst av bilder.

3. BROTTSNYHETERNAS GRUNDDRAG

3.1 Antal artiklar per brott och tidning

I vårt material ingår sammanlagt 193 artiklar varav 58 procent är hämtade från Dagens Nyheter och 42 procent från Expressen. Sextiofyra procent av artiklarna var publicerade 1983 och 36 procent

1993. I tabell 3.1 redovisas antal artiklar per brottstyp och år.

Tabell 3.1 Artikelmaterial med hänsyn till brottstyp och publiceringsår (absoluta tal).

Brottstyp	1983	1993	Totalt
Sexuella övergrepp	13	33	46
Misshandel	47	14	61
Mord	22	21	43
Rån	28	2	30
Bomb och brand	13		13
Totalt	123	70	193

Med utgångspunkt från det insamlade materialet kan vi konstatera att artiklar rörande mord är konstant under en tio-årsperiod medan de tre övriga brottstyperna visar på kraftiga skillnader under de två undersökningsperioderna. Beträffande brottstypen sexuella övergrepp förklaras troligen skillnaden i antalet artiklar under de studerade åren av att anmälningsbenägenheten ökat för denna brottstyp, vilket i sin tur bidragit till en mediedebatt om ökningen av våldtäkter och sexuella övergrepp. Det bör dock i detta sammanhang nämnas att kunskaper om den faktiska brottsutvecklingen saknas, dvs att mörkertalet för sexuella övergrepp, i synnerhet de som begås i det privata och som riktas mot en person som gärningsmannen är bekant med, antagligen är mycket stort (se Olsson 1993).

Diskussion rörande skillnader över tid i våldsrapporeringen återkommer vi till i avsnitt 3.3 och 3.4 där vi behandlar brottsstatistik respektive våldsbrott och nyhetsjournalistik.

3.2 Omfång och förekomst av bilder

I det allmänna medvetandet är nog intrycket att våldsbrott ofta är

förstasidenyhet. Tidigare svenska studier visar emellertid att så inte är fallet (Börjesson 1987; Dahlgren 1987). Sålunda fann Dahlgren (ibid) som studerat 1034 artiklar rörande brott att endast 1,6 procent av artiklarna var kompletta på första sidan. Även Börjesson (1987) som studerat brottsrapporteringen i svensk press under 1900-talet fann liknande resultat, dvs att en oerhört liten del av rapporteringen bedöms ha så högt nyhetsvärde att det blir förstasidestoff. Av denna anledning har vi inte i denna studie registrerat artiklarna placering.

Ett mått på våldsbrottens nyhetsvärde är bl a hur stort utrymme tidningen ägnar åt de enskilda brotten, dvs "stora" händelser får stort utrymme och "små" får mindre utrymme osv. Börjesson (ibid) fann i sin studie rörande brottsrapportering i svensk press att en stor del av rapporteringen skedde i form av notis, dvs den minsta uppmärksamhet en tidning kan ägna åt en händelse. Även Dahlgren (1987) konstaterar att kriminaljournalistiken för det mesta präglas av korta artiklar.

I denna studie har artiklarnas storlek mätts i kvadratcentimetrar (cm^2) och trikotomiserades efter 33-66% gränsen. En artikel bedöms således som liten då den är 130 cm^2 eller mindre, mellanstor då den är mellan 131 och 265 cm^2 och stor om den är 266 cm^2 eller större. Likt tidigare forskning finner vi att över hälften av artiklarna, såväl 1983 som 1993 får betecknas som små. Femton procent av artiklarna publicerade 1983 var stora. Motsvarande siffra för 1993 var 21 procent. De stora artiklarna återfinns som förväntat i Expressen. Studerar vi artiklarnas storlek i relation till brottstyp finner vi att hela 67 procent av artiklarna som är stora handlar om sexuella övergrepp och 30 procent om misshandel.

Av de våldsbrottsartiklar som publicerades under de aktuella tidsperioderna illustrerades 18 procent med en bild. Denna siffra kan jämföras med resultat från en innehållsanalys av Aids-rapporteringen i svensk press där hela 35 procent av artikelmaterialen illustrerades med en bild (se Jarlbro m fl 1992). Studerar vi tidningstyp och förekomst

av bild ser det något annorlunda ut. Trettiosju procent av Expressen artiklarna är sålunda illustrerade med en bild. Motsvarande siffra för Dagens Nyheter är tre procent.

Som vi kunde konstatera ovan var brottstyperna sexuella övergrepp och misshandel de som fick det största spaltutrymmet i pressen. Dessa brottstyper illustreras också mer än övriga med en bild. Hela 30 procent av de artiklar som handlar om sexuella övergrepp illustreras med en bild. Även Dahlgren (1987) fann liknande resultat, dvs att artiklar rörande våld av något slag oftare än andra brottskategorier illustrerades med en bild.

Beträffande bildens informationsvärde i denna studie kan vi konstatera att bilden som sådan inte bidrar till något klagörande av vad som sagts i texten. Bildens roll är snarare att appellera till läsarens känslor. Exempel på bilder inom brottskategorin sexuella övergrepp är följande:

- Våldtäktsmannen Björn 28 år och reportern (Björn ej identifierbar)
- Offret Lena (ej identifierbar)
- Personal från RFSU (identifierbara)
- Polis och gärningsman (ej identifierbara)
- Gun Hellsvik
- Gärningsman Billy Butt (identifierbar)
- Offer Eva (ej identifierbar)
- Personal från Rädda Barnen i Thailand och polis (identifierbara).

3.3 Vad säger brottstatistiken?

I tabell 3.1 ovan kunde vi konstatera att antalet artiklar rörande våldsbrott var något färre 1993 än 1983. Det bör i detta sammanhang nog understrykas att vi endast studerat en månad under varje publiceringsår, dvs vi kan inte ur vårt förhållandevis ringa material säga något om förändringen i antal publicerade artiklar över tid. Den allmänna uppfattningen torde vara att våldsrapporeringen i medierna snarare har ökat genom åren. En uppfattning som även bekräftas av

annan forskning (se t ex Lekblad och Mattson 1989; Hvitfelt 1994; Höijer 1994). Börjesson (1987) som studerat brottsrapporteringen under en stor del av 1900-talet konstaterar dock att man kan notera en liten ökning över tid, men att variationen inom och mellan veckorna ofta är större än variationen mellan åren. Samma författare konstaterar dock att brottsrapporteringen har en relativt stadig andel av tidningarnas material. Vidare bör man ha i åtanke att det troligen är så att landsortspress totalt sett uppmärksammar brott mer och även har en större volym brottsrapportering (se Westerståhl och Johansson 1985; Börjesson 1987).

Även om vi inte ska dra för långtgående kvantitativa slutsatser rörande antal artiklar relaterat till publiceringsår är det ändå intressant att notera den stora ökningen av artiklar rörande sexuella övergrepp samt hur rapporteringen rörande misshandel och rån minskat över tid.

Ett lands politiska system bestämmer givetvis synen på den roll massmedierna ska spela. Sålunda föreslog 1972 års pressutredning fyra huvuduppgifter hos medierna. Dessa fyra huvuduppgifter är:

- information
- kommentar
- granskning
- gruppkommunikation (för en utförlig redovisning se Hadenius och Weibull 1989).

De i denna studie relevanta frågeställningar är bl a hur väl uppfyller medierna medborgarnas informationsbehov beträffande våldsbrott samt hur kommenterar och analyserar medierna vad som händer i samhället beträffande våldsbrottsutvecklingen. Enligt den s k spegelteorin ska medieinnehållet i princip överensstämma med den verklighet som det rapporteras om (Shoemaker 1987). Med detta synsätt blir journalisterna endast neutrala speglar i nyhetsförmedlingen. Oavsett de argument som talar emot spegelteorins giltighet kan vi konstatera att de mesta som det rapporteras om i nyheterna har faktiskt hänt. Det är dock viktigt att i detta sammanhang notera att även om något faktiskt har hänt kan medierna ge en skev och

förvrängd bild av det inträffande (se t ex Hvitfelt 1986,1989).

För att kunna ge allmänheten information använder sig medierna precis som andra kunskapsproducerande institutioner av bl a den officiella kriminalstatistiken. Utvecklingen av den faktiska brottsligheten är egentligen det intressanta, men statistiken visar endast en del av denna verklighet, dvs den del som kommer till myndigheternas kännedom (Olsson 1993). Enligt tillgänglig statistik har den registrerade brottsligheten ökat under senare delen av 1900-talet. Enligt Olsson (ibid) är endast en av flera möjliga förklaringar att den faktiska brottsligheten har ökat. Beträffande våldsbrott ger den anmälda brottsligheten en mer heltäckande bild av de grova brotten än av de lindriga. Förklaringen till detta är givetvis att en större andel av de grova brotten än de lindrigare kommer till polisens kännedom. De viktigaste faktorerna som har betydelse för anmälningsbenägenheten rörande våldsbrott anses vara dels den sociala relationen mellan gärningsman och offer, dels skadans grovhet. Detta innebär att våldsbrott inom familjen blir underrepresenterade i statistiken, medan t ex gatuvåld antas vara väl representerat. Huruvida detta förhållande även är giltigt för medierapporteringen återkommer vi till i vår analys av de olika brottstyperna. Undersökningar rörande anmälningsbenägenheten visar emellertid att benägenheten att anmäla våldsbrott har ökat under senare år (se Olsson ibid).

Studier rörande journalisters uppfattning om sitt arbete och mediernas uppgifter visar att vad som bevakas och hur, dvs det innehåll som skall förmedlas skall väljas ut efter journalistiska kriterier (Hadenius och Weibull 1989). Med detta synsätt ökar givetvis sannolikheten att endast dramatiska och sensationella händelser återfinns på mediernas dagordning.

3.4 Kriminaljournalistik och etik

Höijer (1994) som studerat våldsskildringar i TV-nyheter konstaterar att våldsskildringar i televisionens nyhetssändningar blivit mer

närgånget. Det visas fler bilder av våldets offer och fler bilder på skadade och lemlästade människor. Vidare menar samma författare att våldet i televisionen har dramatiserats på olika sätt, t ex med musik, ljudeffekter eller med slow-motion-visningar. Höijer (ibid) fann att 1979 handlade mycket av våldet i nyhetssändningarna om politiskt våld medan 1993 års våld oftare handlar om kriminalitet. I samma studie gjordes även telefonintervjuer med ett slumpmässigt urval av personer i åldrarna 15-99 år för att få en uppfattning om publikens reaktioner och upplevelser av våldsskildringar i televisionens nyheter. Resultaten visade att det inte finns någon stark opinion mot våldsbilder i nyheterna, dvs många anser att våldsbilder måste visas. Tonåringar var vidare den grupp av de tillfrågade som hade den högsta toleransen för våldsbilder i nyheterna.

Anledningen till den ökade toleransen när det gäller våldsskildringar hos allmänheten kan vi endast spekulera kring. Är de ökade våldsinslagen i journalistiken ett utslag för nyheternas allt större kommersiella värde?

Leif Lenke, docent i kriminologi vid Stocholms universitet som intervjuas i tidningen Etik och kriminaljournalistik (september 1994) säger att problemet med massmedias brottsrapportering ligger i dess omedelbarhet. Journalistens krav från redaktionen att rapportera så fort något hänt gör att läsaren ofta får en förenklad och ibland även en felaktig version av ett händelseförlopp. Detta faktum bidrar till att bl a onödig rädsla skapas hos allmänheten.

Journalister i allmänhet och kriminalreportrar i synnerhet har lagar och regler som de ska följa i sitt arbete. Förutom det som regleras i Tryckfrihetsförordningen har pressens egna organsiationer ställt upp egna frivilliga regler, de sk etiska reglerna. Dessa regler innehåller kortfattat rekommendationer om att journalister ska vara kritiska mot sina källor, ge plats åt bemötanden, samt respektera den personliga integriteten (för en utförlig beskrivning se t ex Hadenius och Weibull 1989). Enligt Hadenius och Weibull (ibid) ställs det grundläggande sanningskravet i praktisk journalistik mot kravet att ta

hänsyn till den enskilda individen. Det allmänna omdömet torde vara att regeln rörande den personliga integriteten har luckrats upp, inte minst i tabloidpressen. Enstaka händelser har troligen bidragit till denna uppfattning, t ex i det uppmärksammade Åmsele-dramat där flera kvällstidningar publicerar såväl bild som namn på de misstänkta ungdomarna. Tillspetsat kan man påstå att medierna i detta drama fungerade som polsisväsendets förlängda arm. En undersökning som redovisas i Hadenius och Weibull (ibid) där man studerat hur Göteborgs-posten och Dagens Nyheter över tid (1920-1980) publicerat namn på personer som misstänkts för brott visar emellertid entydigt att andelen namnpublicering har minskat överlag. Samma författare poängterar dock att det under andra hälften 1980-talet förekommit en debatt huruvida hänsynen till allmänintresset borde leda till att namnpubliceringar oftare borde övervägas. Om det var allmänintresset som avgjorde att de misstänkta i samband med Åmsele-dramat publicerades med såväl namn som bild kan givetvis diskuteras, och bör ses i ljuset av att det inte förekom någon namnpublicering i det vid samma tidpunkt uppmärksammade styckmords-målet. Sett ur allmänintressets synvinkel borde åtminstone allmänläkarens namn och bild publicerats, eftersom denne inte omedelbart miste sin läkarlegitimation. Varför man i vissa fall har publicerat brottslingars namn och bild och inte i andra faller utanför denna undersöknings ramar, men torde vara en viktig framtida forskningsuppgift.

4. SEXUELLA ÖVERGREPP

I detta kapitel ska vi diskutera pressens bild av brottstypen sexuella övergrepp. I avsnitt 3.1 ovan kunde vi konstatera att antal artiklar rörande sexuella övergrepp ökat kraftigt under den studerade tioårsperioden. Den troliga förklaringen till denna ökning är att anmälningsbenägenheten för brottstypen i fråga har ökat, vilket i sin tur

bidragit till en mediedebatt som troligen ytterligare har bidragit till en ökning av anmälningsbenägenheten. Vidare kunde vi konstatera att en majoritet av artiklarna var stora samt att många var illustrerade med bild. Mycket tyder sålunda på att brottstypen sexuella övergrepp har de ingredienser som dels krävs för att en artikel ska kunna upprepas, dels för att fånga en publik.

I detta kapitel ska vi studera såväl själva brottsprocessen som rollistan och berättarstrukturen beträffande brottskategorin sexuella övergrepp.

4.1 Brottsprocessen

Ett brott kan ses som en process, dvs någon eller några planerar brottet, det utförs och polisen utreder, någon eller några anhålls och det följer rättegång etc. Givetvis kan processen ha varierande längd från fall till fall och olika moment kan vara olika betydelsefulla. Vidare kan man föreställa sig att medieuppmärksamheten i denna brottsprocess varierar. Sålunda fann Hvitfelt (1994) att TV-nyheterna i tre kanaler fokuserade sin uppmärksamhet på utrednings- och spaningsarbetet i brottsprocessen. Samme författare menar att detta moment i processen ger störst möjligheter för medierna att spekulera kring, vilket givetvis i sin tur - kan man tillägga - troligen ger ökade tittarsiffror.

Beträffande de moment i processen som visat sig ha störst medieintresse rörande brottstypen sexuella övergrepp kan vi konstatera att 1983 bestod rapporteringen av själva utförandet av brottet, dvs handlingen beskrivs noggrant. Sålunda skriver Expressen 19830321 följande:

”En 29-årig kvinna, som steg på fel tunnelbanetåg, blev våldtagen av tre män i Spånga natten till måndagen. Kvinnan kom i samspråk med männen när hon upptäckte att hon åkt fel. Det slutade med att männen släpade med henne till en lägenhet där hon hölls inlåst i flera timmar.”

Även Dagens Nyheter uppehåller sig vid själva brottshandlingen när de 1983 rapporterar om sexuella övergrepp, vilket följande citat väl illustrerar.

”En 17-årig flicka våldtogs av fyra ynglingar/.../Tre av de unga männen höll flickan, den fjärde fullbordade våldtäkten./.../ Under tiden väninnan var på toaletten en stund genomfördes våldtäkten i sovrummet. Den 17-åriga flickan kunde sedan slita sig loss och fly...” (DN 19830308)

Tio år senare har intresset för själva handlingen avtagit och istället intresserar man sig för moment i processen såsom häktning och rättegångsförfarande. Under den undersökta månaden 1993 handlade en inte försumbar del av rapporteringen om rättegången med skivproducenten Billy Butt. Det bör dock i detta sammanhang nämnas att även övriga artiklar till stor del handlar om rättegångsförfarande, dvs vittnen refereras till, domar överklagas och skadeståndsanspråk ställs. Följande citat illustrerar väl 1993 års artiklar.

”En Södertäljebo i 30-års åldern har häktats för grovt sexuellt utnyttjande av sin tio-åriga dotter, skriver länsstidningen.” (Expressen 19930323)

”Avsked väntar sannolikt den 51-årige polisinspektör som på fredagen dömdes till tre års fängelse för våldtäkt. Det är första gången som en polis dömts för våldtäkt.” (DN 19930320)

Vad det faktiskt beror på att man 1983 väljer att skildra själva den brottsliga handlingar, ibland ganska så ingående och att 1993-års artiklar är fokuserad på rättegångsförfarandet kan vi endast spekulera kring. En möjlig förklaring kan vara att 1983 var sexuella övergrepp en tämligen ovanlig företeelse för de allra flesta och av denna anledning krävdes ingående beskrivningar av själva handlingen. 1993 ser situationen helt annorlunda ut. Senare delen av 1980-talet och 1990-talets början kännetecknades av bl a en intensiv mediedebatt rörande sexuella övergrepp. Samtidigt med denna debatt har vi i

samband med satellit-kanalernas intågande fått se allt fler fiction-program med pornografiska inslag. Kort sagt kan idag många svenskar se filmer i TV som bara för ett antal år sedan distribuerades av - enligt många suspekta - videohandlare. De sexuella inslagen behövs med andra ord inte 1993-års rapportering, eftersom publiken har stillat sitt intresse via andra medie-kanaler. För att upprätthålla läsarintresset krävs det 1993 en annan vinkling på konfliktemat, dvs domar som överklagas, skadeståndsanspråk m m.

4.2 Socialt rum

Med hjälp av arenabegreppet i vår analysmodell (se avsnitt 2.2 ovan) försöker vi få svar på var handlingen i dramat utspelas, dvs vi vill lokalisera det sociala rum som beskrivs i artikeln.

Såväl 1983 som 1993 är arenan för brottstypen sexuella övergrepp uteslutande en storstad i natten. Vidare är det sociala rummet i artiklarna 1983 till stor majoritet förpassat till en lägenhet. Det är m a o slutna social rum, som ingen mer än de som bor där har tillträde till. Artiklarna låter oss titta in i rum som vi inte har blivit inbjudna till. Eftersom sexuella övergrepp ej var så vanligt förekommande - varken i pressen eller beträffande anmälningsbenägenheten - 1983 beskrivs rummet mycket detaljerat och ingående. Detta kan illustreras med hjälp av ett citat från Expressen 19830324:

”Sovrummet har hon tapetserat själv med hjälp av några kompisar. Rosa vinyltapet med randig struktur. För fönstret hänger rosa tyllgardiner i en konstfullt draperad uppsättning. På sängen ligger rosa överkast och en massa kuddar ton i ton. På en av kuddarna ligger två illskära teddybjörnar, påklädda som dockor. Det är mina mascotmöss säger hon. Och över sängen hänger en stor tavla som hennes mamma broderat med korsstyggn när hon var fyra år. På den står: *Jag vill binda en krans kring min hjässa. Jag vill vara en liten prinsessa.* Det var just här hemma, mitt i idyllen som Lena våldtogs sju gånger natten till den 16 januari.”

Citatet ovan belyser en välkänd presentationsstrategi, nämligen polarisering och konflikt (se t ex Jarlbro m fl 1992). Vidare har textens gestaltning i fråga om att beskriva det sociala rummet vissa likheter med folksagan. Enligt Bettelheim (1979) innehåller varje folksaga t ex någon form av dualism. I citatet ovan rycks man onekligen med som läsare och förundras över att ett brott kan begås i - som journalisten uttryckte det - mitt i idyllen.

Eftersom en stor del av artiklarna från 1993 handlade om rättegångsprocessen följer naturligt att det sociala rummet är en rättegångssal. I de artiklar det handlar om överklagande m m beskrivs i princip inte alls arenan för handlingen. I de fall artiklarna från 1993 har handlat om själva brottet är det sociala rummet precis som för 1983 års vidkommande en lägenhet. Inte i något fall beskrivs dock det sociala rummet så utförligt som 1983 års artiklar.

”Under utredningen har det dock visat sig att det finns vittnen som kan styrka att han verkligen befann sig i fastigheten det aktuella datumet.” (Expressen 19930305)

Slutligen kan vi konstatera att Expressen - såväl 1983 som 1993 - i större utsträckning än Dagens Nyheter har mer ingående beskrivningar av platsen där brottet har begåtts. Det bör givetvis ses i ljuset av att Expressen överlag har större artiklar, dvs mer spaltutrymme än Dagens Nyheter och i synnerhet rörande brottstypen sexuella övergrepp (se avsnitt 3.2 ovan), vilket i sin tur hänger ihop med de olika tidningarnas nyhetsvärderingskriterier.

4.3 Rollistan

I denna studie menar vi med roll de individer, organisationer, myndigheter, grupper som ”kommer till tals” i en artikel. I vår analys är vi även intresserade av de som bara omnäms i artikeln. Vidare har vi studerat de olika aktörernas/rollernas inbördes relationer samt hur väl de olika rollerna i dramat presenteras med hänsyn till bl a bakgrundsdata.

1983 består rollistan enbart av offer och gärningsman/män. Det bör i detta sammanhang nämnas att offrena uteslutande är vuxna, dvs inga barn vare sig kommer till tals eller omnäms. 1993 har rollistan utökats, dvs allt fler aktörer träder fram på scenen. Förutom offer och gärningsmän finner vi nu att advokater, domare och vittnen etc kommer till tals. Beträffande offerrollen har barn en inte obetydlig roll i 1993 års artiklar.

Gärningsmännen beskrivs både 1983 och 1993 som "ganska vanliga killar", vilket följande citat väl illustrerar:

"Häktningen blev en rejäl näsbränna för dem, säger åklagaren i målet. De var jäkligt spaka efteråt. Man ska inte vara så blodtörstig när det gäller straffets längd. De här pojkarna gör inte om det här igen./.../ Vilken sorts killar är det då som våldtar? Hur är de funtade? Vilken bakgrund har de?/.../ De är ganska vanliga grabbar. Låt vara med större problem än andra. Inte några sexdårar. Alla bor de kvar hemma." (Expressen 19830329)

" - Jag har ett vilande hat och en inre aggressivitet mot kvinnor. Därför våldtar jag dem./.../ Mina förhållanden jag har haft till kvinnor har varit dåliga. Jag träffade aldrig "den rätta". Jag är ensam jag saknar någon att hålla i hand./.../ Hade jag bara lyckats med kvinnorna jag träffade som ung hade jag nog varit gift och haft familj idag./.../ Och den här gången ska jag klara mig. Jag har lärt mig läxan." (Expressen 19830330)

"Hon kunde lämna ett bra signalement på mannen. -Tyvärr stämmer det med 99 procent av vissa män säger polisen." (Expressen 19930304)

"/.../ Torbjörn Moberg som dömts för 200 våldtäkter, men som hävdar att det är han själv som är offret./.../ berättade kvinnan för vittnet hur lycklig hon var med Torbjörn. "Han är så snäll", sa hon, enligt vittnet." (Expressen 19930317)

"Han säger själv att han lurat dem, tubbat dem, bluffat dem, men inte våldtagit dem. Det kanske vid några, många eller alla tillfällen varit händelser med en lika lång som eländig förhistoria: Feodalherren och dottern av folket, Godsägaren och pigan, Disponenten och skrivflickan, Producenten och den förhoppningsfulla talangen." (Expressen 19930330)

Om 1983 års artiklar betonade gärningsmannes "vanlighet" kan 1993 års artiklar sägas dels betona detsamma, men det är inte helt självklart längre vem som egentligen är offer respektive gärningsman.

Beträffande offerbeskrivningen i de studerade artiklarna kan vi konstatera att den inte på något sätt betonar "vanlighet" utan snarare tvärtom:

"Kvinnan kom i samspråk med männen när hon upptäckte att hon åkt fel." (Expressen 19830321)

"Hon har osäkra, rädsla ögon. Hon är ganska blyg. Hon är liten och kort, lite rund om konderna. Hon har märken efter små finnar." (Expressen 19830324)

"Flickan, som är från Norrland och på tillfälligt besök i Stockholm..." (DN 19830308)

"Nedbruten är hon och trasig./.../ Eva sitter i enla färglösa kläder i ett stort strikt rum med öppen spis." (Expressen 19930328)

"Hon var en trasig, osminkad, ledsen flicka..." (Expressen 19930317)

"/.../ kommer sannolikt i rättegången ifrågasätta kvinnans trovärdighet bland annat därför att hon inte omdelbart polisanmälde övergreppet." (DN 19930305)

"Flickan är inte trovärdig. Hon kan ha fört fram anklagelsen om våldtäkt för att dölja att hon tidigare haft samlag och då blivit gravid." (DN 19930329)

Vid analys av aktörernas inbördes relation kan vi konstatera att 1983 så är det i princip undantagslöst offret, dvs kvinnan som tar initiativ till något. Kvinnan börjar t ex prata med gärningsmannen eller följer hon med till en lägenhet etc. I artiklarna framstår det ofta som kvinnans handling är orsaken till brottet. Detta fenomen är inte lika tydligt 1993. I 1993 års artiklar finns det två typer av relation; nära, dvs varit gifta eller samboende eller ingen relation alls, dvs någon blir våldtagen i en trappuppgång eller liknande. När relationen,

eller brist på detsamma beskrivs 1993 införs även en social klassdimension, såtillvida att i de fall offer och gärningsman har en nära relation kryddas berättelsen med ingredienser som "råsupande" och vilda lägenhetsfester, vilket onekligen ger läsaren associationer till samhällets marginalgrupper. I de artiklar där gärningsman och offer inte känner varandra beskrivs t ex offret som "danderydsflickan på väg hem". I det sistnämnda fallet kan man säga att offret verkligen får spela en offerroll.

Ytterligare kännetecken för 1993 års artiklar är att i de fall gärningsmannen beskrivs nämns även dennes yrkesroll t ex scoutledare, skötare, dagispersonal, präst etc. Genom att namnge gärningsmannens yrke - i samtliga fall yrken som förväntas ha ett stort mått av omhändertagande - markeras offrets beroendeställning i relationen.

4.4 Berättarstruktur

Med berättarstruktur menar vi i vilken utsträckning det förekommer olika typhistorier, samt hur vanligt förekommande det är att rapporteringen sätts in i ett sammanhang där orsaker och konsekvenser behandlas.

Kännetecknande för berättarstrukturen 1983 är att den är väldigt enkel, såtillvida att det endast finns två roller - gärningsman och offer. Gärningsmannens normalitet betonas och läsaren uppmanas även att ha förståelse för eventuella trauman som denne kan ha varit utsatt för. Inte så sällan beskrivs gärningsmannen vid tiden för brottet som alkoholpåverkad. Alkoholens roll i artiklarna är närmast att betrakta som en straffrihetsgrund, dvs "han var så full så han visste inte vad han gjorde". Inte så sällan beskrivs offret, dvs kvinnan, som orsaken till det inträffade. Det var hon som steg på fel tåg, eller började prata med männen. I något fall framstår även det faktum att offret kom från Norrland som orsaken till brottet. Ytterst sällan får läsaren 1983 reda på konsekvenserna av brottet. Artiklarna har, vilket vi diskuterat ovan varit fokuserade på själva handlingen.

1993 kompliceras berättarstrukturen, så tillvida att allt fler aktörer kommer till tals och olika ståndpunkter i frågan framställs. 1993 års artiklar andas även en betydligt större osäkerhet, typ "vem kan man lita på". Vidare förekommer det mer spekulationer kring "ord står mot ord". I de fall en händelse återkommer i flera artiklar finner vi även att offer och gärningsman byter plats 1993, dvs den dömda framställs oftare än 1983 som oskyldigt dömd eller anklagad och offrets trovärdighet ifrågasätts.

Ovan kunde vi konstatera att orsakerna till brottet 1983 inte så sällan antogs bero på offret, dvs kvinnan hade något särdrag eller tog initiativ till en aktivitet. 1993 års artiklar är däremot i total avsaknad av diskussion rörande orsaker till brottet. Konsekvenser av brottet beskrivs däremot, dock inte för offret utan för gärningsmannen.

Avslutningsvis kan vi konstatera att en återkommande typhistoria i 1983 års berättelser är att kvinnor då och då får finna sig i att bli våldtagna av "normala män som dricker sig mer eller mindre redlösa". 1993 års typhistoria är istället följande; "normala män blir oskyldigt anklagade av ondsinta kvinnor".

5. MISSHANDEL

I detta kapitel ska vi diskutera pressens bild av brottstypen misshandel. I avsnitt 3.2 kunde vi konstatera att brottstypen misshandel tillsammans med brottstypen sexuella övergrepp var de brott som fick störst spaltutrymme. Ett förhållande som var giltigt både 1983 och 1993. Vidare fann vi att dessa två brottstyper mer frekvent än övriga illustrerades med en bild. Ett förhållande som även annan forskning funnit (se t ex Dahlgren 1987).

5.1 Brottprocessen

De moment i brottprocessen som har fått störst utrymme beträffande brottstypen misshandel är utan tvekan utrednings- och spaningsarbetet. Detta moment ger onekligen störst möjligheter för pressen att spekulera kring, vilket troligen ökar läsvärdet. Sålunda skriver Dagens Nyheter den 10 mars 1983 följande:

”Vi har än så länge inte haft någon större hjälp av honom, säger kriminalkommissarie...till Dagens Nyheter. Men vi vet inte om han vägrar hjälpa oss eller om han inte kan. Han har ju fått en del svåra smällar.”

Även följande citat illustrerar spekulationer, men kanske framförallt osäkerhet typ ”ingen vet något”.

”Polisen har därför ingen uppfattning om vad som kan ligga bakom skottdramat. Man har hört hyresgästerna i de intilliggande lägenheterna men ingen säger sig ha hört något ovanligt. Inga andra vittnen har heller påträffats eller hört av sig till polisen. De skadade männen har inte kunnat lämna några uppgifter om gärningsmännen. Skottskadorna härrör troligen från en pistol men något vapen har inte påträffats.” (DN 19830317)

”- Förmodligen är det ouppklarade skulder bakom kidnappningen, säger vakthavande polisbefäl i Skara till Expressen.” (Expressen 19930320)

”Mannen som påträffades sent på måndagskvällen är svårt chockad och har inte kunnat redogöra för händelseförloppet. Men Umeåpolisens misstänker rån.” (DN19930303)

I de fall artiklarna rörande misshandel lämnar utredningsstadiet och i stället fokuseras kring själva brottshandlingen är det undantagslöst poliser eller väktare iblandade i dramat.

”Jag fick väl ta emot mellan tio och femton slag, varav minst tio träffade ansiktet. Jag lyckades få upp armarna och värja mig för några slag. - Min enda tanke var att jag måste hålla mig på benen. Hade jag ramlat omkull hade de sparkat ihjäl mig, säger...I absolut sista stund lyckades han slingra sig ur sin jacka,

hoppa över ett staket och springande ta sig till polisstationen kraftigt blödande.” (Expressen 19830301)

5.2 Socialt rum

I avsnitt 3.3 ovan kunde vi konstatera att den anmälda brottsligheten ger en mer heltäckande bild av de grova brotten än av de lindrigare. Vidare finner man i brottsstatistiken att gatuvåld är väl representerat medan t ex våld, misshandel i hemmen är underrepresenterade. Detta förhållande visar sig även vara giltigt för medierapporteringen, såtillvida att det sociala rummet nästan undantagslöst är en offentlig plats. Såväl 1983 som 1993 rapporteras att misshandeln har skett ute på gatan, T-banestation eller på någon bar. 1993 kommer skolor in i bilden, vilket hänger ihop med att misshandel och mobbing mellan elever och mellan elever och lärare är ett våldstema som ej återfanns i 1983 års artiklar.

”Tio 15-åriga pojkar dömdes på onsdagen av Södertälje tingsrätt till stränga böter för att de misshandla, ofredat och hotat andra elever på Turingeskolan i Nykvarn utanför Södertälje.” (DN 19930325)

”En mobbad skånsk 15-årig flicka tvingades nyligen att byta skola för att komma ifrån trakasserier. En av förövarna, en 15-årig pojke som hotat henne med en pistolattrapp, är nu åtalad för olaga hot.” (DN 19930330)

5.3 Rollistan

Rollistan består av gärningsman, offer, polis, åklagare och domare. 1993 kommer tonåringar in i bilden, vilket hänger ihop med det vi beskrev ovan, dvs att våld och misshandel i skolan blir ett allt vanligare tema under 1993.

Gärningsmannen är i de allra flesta fall just en man. Undantaget härifrån rapporteras i Expressen 19930331 där gärningsmannen är en ung flicka. I detta fall beskrivs även våldet ingående, vilket i sin tur troligen hänger ihop med att själva händelsen är oväntad, dvs att en

ung flicka beter sig på följande sätt:

”Misshandlad av rasande flicka. Den 17-åriga flickan blev så rasande på den jämnåriga pojken att hon vräkte omkull honom med sparkar och slag. Flickan nöjde sig inte med det. Hon satte sig grensle över sitt offer och fortsatte att puckla på honom i ansiktet. Hon tog sedan ett grepp runt pojkens hals med bägge händerna.”

Beträffande bakgrundsdata av såväl offer som gärningsman kan vi konstatera att den i princip är obefintlig. De olika personerna kallas helt enkelt offer respektive gärningsman/män. Såväl offrets som gärningsmannens ålder brukar ingå i rapporteringen. I de fall offret eller gärningsmannen har ett yrke där det förväntas lag och ordning, typ polis eller väktare, erhålls en något mer fyllig beskrivning av de inblandade personerna.

Även beskrivningen av aktörernas relation kännetecknas av anonymitet. Det finns inget i rapporteringen som beskriver vad som har föregått handlingen.

”Två män blev vid 19.30-tiden på måndagskvällen knuffade och stuckna med kniv av en för dem okänd man på Stadshagens tunnelbanestation.” (DN 19830308)

”En väktare från Securitas blev nedslagen av en okänd man på lördagsmorgonen./.../ en stund senare blev en spärrvakt vid tunnelbanan på medborgarplatsen också nedslagen.” (Expressen 19830312)

”...en 23-årig yngling gick med några kamrater på Sveavägen där de mötte ett par för dem okända ynglingar i ungefär samma ålder./.../ Det blev bråk och plötsligt tog en av de mötande ynglingarna fram en kniv. Han gick med ett par snabba steg fram mot 23-åringen och skar honom i halsen på höger sida.” (Expressen 19930328)

Även i de fall offer och gärningsman känner varandra är det ytterst sällan det beskrivs vad som föregått handlingen.

”Det började med en spritfest i lägenheten. Av någon anledning blev de fyra rasande på den femte gästen och gav sig på honom. En av dem hade kniv. Det slutade med att offret var skalperat - med skinn och allt.” (Expressen 19830318)

”I en lägenhet kom polisen precis lagom då mannen höll på att strypa sin hustru.” (DN 19830322)

””Selenmannen”, en 51-årig gymnasielärare, har fällts tre gånger för att ha försökt förgifta sin före detta sambo med selen.” (DN 19930330)

Endast i en av de studerade artiklarna rörande misshandel kan man skönja någon orsak till det inträffande:

”SLOG ÄLSKARINNA TILLS HON FICK MISSFALL. 30-åringen är gift och tre-barnsfar. Han hade träffat den jämnåriga kvinnan ”vid sidan om” för ett par år sedan. Förra hösten blev hon med barn. Mannen som är egen företagare blev desperat - hans ekonomi var tidigare hårt ansträngd.” (Expressen 19830322)

5.4 Berättarstruktur

Artiklarna rörande brottstypen misshandel skiljer sig inte nämnvärt åt beträffande berättarstruktur vare sig vi tar hänsyn till år eller tidningstyp. Expressen ger förvisso sina artiklar större spaltutrymme, vilket har som följd att man något noggrannare än Dagens Nyheter beskriver våldet - hur många knytnävslag och var det träffade etc.

1993 utökas dock rollistan, så tillvida att skolelever och lärare träder fram. Våldet i skolor är dessutom ett tema som i princip inte alls återfinns 1983. Precis som för övriga artiklar rörande misshandel beskrivs skolvåldet såsom oprovocerat. Det kan dock i detta sammanhang vara värt att nämna, att pressen väljer att beskriva offren som skolkamrater, vilket kan ge läsaren associationer till vänskapsrelationer. Dynamiken i berättelsen förstärks onekligen genom att beskriva skolvåldet som dels oprovocerat, dels genom att genomgående kalla skolelever för skolkkamrater.

Orsakerna till själva händelsen beskrivs sällan, våldet är genomgående anonymt och framförallt oprovocerat. I ytterst få fall tycks gärningsman och offer känna varandra. I de fall man redogör för konsekvenserna av brottet är det alltid relaterat till gärningsmannen, dvs det redogörs för domslutet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att typhistorien såväl 1983 som 1993 är att vem som helst, som befinner sig på en offentlig plats när som helst kan råka ut för en okänd våldsverkare. Ju mer denna typhistoria upprepas desto troligare är det att denna beskrivning av våldet bidrar till att skapa onödigt rädsla bland allmänheten. Ett förhållande som till viss mån bekräftas av den studie rörande allmänhetens uppfattning om hälsorisker som redogjordes för i kapitel 1, dvs att hela 50 procent av allmänheten upplevde att våld och övergrepp var en måttlig respektive hög risk för ens eget liv och hälsa (se Jarlbro 1994).

6. MORD

I avsnitt 3.1 ovan kunde vi konstatera att artiklar rörande mord var konstant under den studerade tio-års perioden. Vidare är en stor andel av framförallt Dagens Nyheters artiklar i form av notis, dvs den minsta uppmärksamhet en tidning kan ägna åt en händelse. Flera av Expressens artiklar får dock anses som stora. Hur Expressen utnyttjar sitt större spaltutrymme kommer vi bl a att diskutera i detta kapitel.

6.1 Brottsprocessen

1983 handlar artiklarna framförallt om utrednings- och spaningsarbete. Ett mindre antal artiklar uppehåller sig kring själva häktningförhandlingen. Den förhållandevis ensidiga fokuseringen kring polisens utredningsarbete ger oerhörda möjligheter till spekulationer. Ett förhållande som framförallt Expressen utnyttjar.

”Sista gången någon, förutom mördaren, såg ... i livet var vid 18-tiden i lördags. Då var han vid kiosken och köpte en kvällstidning. Vittnet såg inte att han hade sällskap därifrån. Men det troliga är att han ändå träffade någon person som han bjöd upp i lägenheten.” (Expressen 19830329)

”Kriminalpolisen i Huddingen har ännu inga spår efter den, som mördade en 35-årig kvinna /.../ Då hade kvinnan varit död mellan en vecka och tio dagar. Ett långt försprång för en mördare. /.../ Polisen tror inte att mordet har något omedelbart samband med hennes arbete som extra taxiförare.” (Expressen 198300301)

Expressen utnyttjar i större utsträckning än Dagens Nyheter sitt spaltutrymme till att spekulera i såväl orsaker som vem den skyldige kan vara. Vidare finner vi att Expressen mer utförligt än Dagens Nyheter beskriver själva våldet, vilket följande citat väl illustrerar:

”/.../ 52-åringen höll sig för halsen. Blodet sprutade ut över hans kläder och händer. Framför honom stod en 62-årig arbetskamrat och bara högg och högg med en lång kniv.” (Expressen 19830301)

”Gång på gång slog den 31-årige mannen sin 48-årige kamrat i huvudet med en hammare. 48-åringen föll död ner på golvet i lägenheten. /.../ I vilt raseri fortsatte den yngre mannen att slå med hammaren mot huvudet.” (Expressen 19830314)

Även i 1993-års artiklar upphåller sig Expressen vid utrednings- och spaningsarbetet. Dagens Nyheter artiklar är däremot fokuserade kring häktningsförhandling. Det som skiljer 1993-års artiklar från artiklar 1983 är att Expressens spekulationer kring polisens utredningsarbete nu uttrycks i form av kritik. Det som kritiseras är dels polisens arbete, typ att de är inkompetenta, dels riktas kritik mot samhället i stort, dvs ointresserade vuxna och föräldrar som inte tar sitt ansvar.

”Men igår eftermiddag lämnade rådmann... för några minuter domarrollen och talade direkt till tonåringarna som en djupt bekymrad och personligt upprörd vuxen medborgare./.../ Alla har ett ansvar. Tonåringarna som är här i rättsalen. Men också, och

framförallt, de vuxna som alltför sällan var där när någon borde ha sagt att nu får det vara nog.” (Expressen 19830331)

”Problemet är förmodligen något helt annat. Även om ... inte anser det, finns det många andra som gör det: det mesta har gått snett för polisen. Kriminalarna i ... är vana att utreda cykelstölder och ett och annat füllebråk. Nu har man - sedan fyra år - hamnat mitt i en avancerad utredning av komplicerat spaningsmord. /.../ Polisen i ... begärde ändock förstärkning. Men rikskriminalens mordexperter hade inte tid - de jagade bland annat en pyroman i Stenberga.” (Expressen 19930323)

6.2 Socialt rum

För brottstyperna sexuella övergrepp och misshandel kunde vi konstatera att händelsen ofta utspelades i en storstad. Så är dock inte fallet beträffande brottstypen mord, dvs småstad omnämns i lika stor utsträckning som storstad.

1983 är det sociala rummet undantagslöst en lägenhet någonstans i Sverige.

”56-åring brutalt mördad i hemmet.”(Expressen 19830329)

”48-åringen föll död ner på golvet i lägenheten. /.../ Ett dygn senare upptäcktes mordet av en polispatrull som kallats till lägenheten av några vänner till den mördade.” (Expressen 19830314)

”En 35-årig kvinnlig taxichafför hittades mördad i sin lägenhet i Tumba utanför Stockholm på måndagskvällen.” (DN 19830301)

”En 38-årig man knivskars så svårt i en lägenhet i Skara på onsdagskvällen att han senare avled./.../ I lägenheten pågick en spritfest men vad som hänt i detalj är oklart.” (DN 19830304)

1993 blir det allt vanligare att brottsplatsen är på gator och torg, dvs icke privata rum. Detta förhållande bör ses i ljuset av att rollistan - såväl offer som gärningsmän - utökas 1993 med barn och ungdomar.

”När diskoteket stängde klockan tre fick Jessica skjuts med ett par ytligt bekanta, men valde att stiga av på en parkeringsplats

för att gå sista biten hem till mammans lägenhet i stadsdelen...På vägen hem mötte hon sin mördare.” (Expressen 19930331)

”I somras misshandlades en 40-årig norrman till döds på Sveavägen i centrala Stockholm. Fyra unga män häktades för dådet, men ingen åtalades.” (Dagens Nyheter 19930329)

Avslutningsvis kan vi konstatera att våldet och i detta fall mord beskrevs i större utsträckning 1983 än 1993 som en privat angelägenhet mellan personer som på olika sätt hade anknytning till en och samma lägenhet. 1993 beskrivs våldet dels som mer anonymt, dels som något som vem som helst kan drabbas av ute på offentliga platser.

6.3 Rollistan

Såväl 1983 som 1993 består rollistan huvudsakligen av offer, gärningsman, polis, vittnen och åklagare. 1993 utökas dock rollistan med barn och ungdomar. Ungdomar spelar ibland offerrollen och ibland rollen som gärningsman. Vidare kännetecknas 1993-års artiklar av att medierna själva spelar en allt mer aktiv roll och inte så sällan med en kritisk ton.

”Sanning? Rykten? Ingen kan idag svar på frågan. Just därför behövs en stark grupp av rikskriminalare för att få svaret, hävdar Expressens reporter.” (Expressen 19930323)

Aktörerna på brottsscenen, dvs de som får komma till tals - poliser, åklagare och reportrar - är sällan anonyma utan presenteras vanligtvis med både namn och titel, vilket innebär att budskapet upplevs som tyngre, mer trovärdigt för läsaren. De omtalade aktörerna, dvs offer, anhöriga och gärningsmän är anonyma. Det bör i detta sammanhang poängteras att den debatt angående balanseringen mellan nyhetsförmedling och anonymisering inte har haft någon genomslagskraft i vårt insamlade material. Hade vi haft 1994 som insamlingsår hade vi troligen inte funnit totalt anonyma gärningsmän. Sålunda säger Per Åhlström i Pressens tidning (1994 nr 20) följande

angående namnpubliceringar i samband med våldsrapportering. Bakgrunden till hans debattinlägg är mediernas rapportering av den besinninglösa skottlossningen på restaurang Sturecompagniet i Stockholm i december 1994.

”Med hänvisning till mördarnas farlighet var det plötsligt fritt fram att publicera inte bara namn och bild, utan också formliga personundersökningar. TV4 valde den något märkliga kompromissen att visa namn och bild på den ena misstänkte, medan man anonymiserade den andre. Tydligare kan inte principlösheten illustreras. Nu undrar jag - var går gränsen för mördarens farlighet? Går det vid ett mord, två eller tre? Vem gör bedömningen - polis eller ansvarig utgivare? Är man berättigad till anonymitet om man bara skjuter ihjäl sina bekanta, medan man får räkna med bild i tidningen om man skjuter på oskyldiga? Vilka räknas i så fall som skyldiga?”

Återigen bör det betonas att varför man i vissa fall publicerar brottslingars namn och i andra fall ej är en viktig framtida forskningsuppgift, men som tyvärr faller utanför denna undersöknings ramar.

Beträffande relationen mellan offer och gärningsman finner vi att dessa känner varandra väl i de fall de är åldersmässigt lika. I några fall spekuleras dock om en tänkbar nära relation mellan offer och gärningman. 1993 finner vi däremot, dvs i de fall barn och ungdomar är inblandad, att offer och gärningman inte har någon social relation alls.

6.4 Berättarstruktur

Beträffande berättarstruktur är det ingen större skillnad mellan de studerade åren. Däremot skiljer sig berättarstrukturen åt mellan de studerade tidningarna, vilket givetvis är ett uttryck för de olika tidningarnas nyhetsvärderingskriterier.

Expressen utnyttjar sitt större spaltutrymme till att dels beskriva bakgrunden till det inträffande, dels till att låta polis- och åklagarmyndigheter komma till tals. I de fall man inte känner till något om orsakerna till händelserna drar man sig inte för att spekulera

om detsamma. Expressen använder sig i större utsträckning än Dagens Nyheter av en polariseringsteknik i sitt berättande, såtillvida att personerna i dramat har egenskaper som gör det näst intill obegripligt att det som har inträffat faktiskt har gjort det.

”...var mycket stillsam och skötsam och hade en liten vänkrets. Efter arbetet på ... brukade han sitta hemma i lägenheten och renovera gamla klockor - vilket var hans stora hobby./.../Mordet är ett mysterium.” (Expressen 19930329)

”Kvinnan bodde ensam och hade vanligtvis god ordning i sin lägenhet. Nu kunde polismännen se att mordet av allt att döma föregåtts av en strid mellan kvinnan och hennes baneman.” (Expressen 19830301)

Expressens berättarteknik kan sägas bygga på det oförväntade och det oförutsebara. Detaljer om dels miljön och dels om offrets oerhörda vanlighet befäster onekligen känslan av brottets oförväntade intrång i en vardaglig situation.

I de fall Expressen diskuterar konsekvenser är det i stor utsträckning rörande påföljder för gärningsmannen.

Dagens Nyheter å andra sidan diskuterar i betydligt mindre utsträckning än Expressen orsakerna eller konsekvenserna av det inträffande. Om temat i Expressens artiklar kan sägas vara ”mystiska omständigheter” så kan Dagens Nyheters artiklar rörande mord sägas ha temat ”rättvisan har sin gång”.

7. RÅN

I avsnitt 3.1 ovan kunde vi konstatera att antalet artiklar rörande brottstypen rån endast var två stycken 1993. Detta innebär att vi i detta kapitel framförallt kommer att analysera artiklar publicerade 1983.

7.1 Brottprocessen

De moment i brottprocessen som har fått störst utrymme beträffande brottstypen rån är utrednings- och spaningsarbetet. De allra flesta artiklar har även en ingående beskrivning av brottets genomförande, vilket givetvis hänger ihop med att vid samtliga rån har det funnits ögonvittnen/offer som har kunnat redogöra för brottets förlopp.

”Han kallas av polisen för ”bombmannen”. När han kliver in på bankkontoret har han med sig ett paket som han ställer på disken, och lämnar sedan en papperslapp: - Ge mig pengarna annars smäller bomben.” (Expressen 19830328)

”Maskerade med en plastmask för ansiktet rusade en av rånarna in i butiken och hotade kassörskan med en pistol.” (Expressen 19830330)

”De två rånarna var beväpnade med pistol. De tvingade föreståndaren att lämna ifrån sig växelkassa och plånbok. Därefter tog de honom med sig. Alla tre lämnade macken i föreståndarens bil. Efter några hundra meter släppte rånarna av föreståndaren på vägen.” (Dagens Nyheter 19930329)

7.2 Socialt rum

Det sociala rummet är undantagslöst en offentlig plats, dvs bank, postkontor, servicebutik och bensinstation. Eftersom dessa offentliga rum är välkända för läsarna krävs inga ingående beskrivningar av platsen för brottet.

7.3 Rollistan

Rollistan består av gärningsman/män, polis och vittnen. Aktörerna på brottsscenen är anonyma, dvs inga namn nämns vare sig på poliser eller vittnen. Vittnen som också spelar offerrollen omnäms i egenskap av sin profession, dvs som postkassörska eller besinmackföreståndare.

Gärningsmannen eller männen beskrivs ofta med sin ålder eller

kort och gott som yngling. Inte så sällan beskrivs gärningsmannen som förvirrad, ”dum i huvudet” etc.

” Bankrånaren gav sig utan motstånd och var stum av beundran över polisens effektiva insats efter rånet.” (Expressen 19830323)

”Männen som har erkänt, säger att de givit 400 000 kronor till en kurir, som skulle åka utomlands och köpa heroin åt dem. Men de fick inget heroin och pengarna blev de ”blåsta” på.” (Expressen 19830326)

”Rånaren uppträdde mycket aggressivt och förvirrat. Han krävde först inga pengar men hotade och torterade personalen.” (Expressen 19930317)

”- Men det måste ha varit en amatör, säger.... Dels tog han inte alla pengar som fanns. Dels var han inte inne i kassaskåpet fastän nycklarna satt i, och det fanns rätt mycket pengar i skåpet.” (Dagens Nyheter 19830317)

Gärningsmännen beskrivs ofta som obegåvade i samband med brottstypen rån. Polisen spelar däremot en hjälteroll. Ibland är t o m polisen så begåvad att även rånaren blir imponerad, vilket följande rubrik från Expressen den 23 mars 1983 tydligt visar:

”Bra fångat, tyckte tjuven.”

7.4 Berättarstruktur

Berättarstrukturen i samband med brottstypen rån kännetecknas framförallt av sin låga grad av komplexitet. Artiklarna ger få möjligheter för läsaren att spekulera kring, vilket hänger ihop med artiklarnas tonvikt på det objektiva, sakliga hållet. Vidare ger artiklarna intrycket av att rån sker i lösa sammanhang, dvs det finns inga orsaker beskrivna till det inträffade.

Temat eller ledmotivet i artiklarna rörande rån kan enkelt uttryckas på följande sätt: Obegåvade ynglingar offerar mycket för förhållandevis lite pengar.

8. SAMMANFATTANDE KOMMENTAR

Syftet med denna undersökning har varit att beskriva och analysera hur en morgon- respektive kvällstidning har skildrat våldsbrott, samt i vilken utsträckning det skett en förändring över tid.

Samtliga nyhetsartiklar rörande våldsbrott publicerade under mars 1983 respektive 1993 i Dagens Nyheter och Expressen har innehållsanalyserats kvantitativt och kvalitativt. Innehållsanalysen baseras på sammanlagt 193 artiklar. Varje självständig artikel har varit analysenhet i undersökningen. Vid analys av varje enhet har vi utgått från brottstyp. De brottstyper som vi har funnit är följande; sexuella övergrepp, misshandel, mord samt rån.

I vår analys har vi använt scenen som metafor för medierna. Med en sådan utgångspunkt har det varit naturligt att fastställa rollistan, dvs vilka aktörer som har tillåtits att uppträda på scenen.

Vidare har vi sökt svar på var handlingen i dramat utspelas, dvs vi har lokaliserat det sociala rum som har beskrivits i artikeln.

Slutligen har vi studerat artiklarnas berättarstruktur, dvs vi har försökt att studera i vilken utsträckning det har förekommit olika typhistorier samt hur vanligt förekommande det har varit att våldsrapporeringen har satts in i ett sammanhang där orsaker och konsekvenser behandlas.

Våra resultat visar att de brottstyper som fått störst spaltutrymme och mer frekvent än övriga brottstyper illustrerades med en bild var artiklar rörande sexuella övergrepp och misshandel.

Beträffande brottstypen sexuella övergrepp kan vi konstatera att 1983 års artiklar betonar gärningsmannens normalitet. Offret däremot beskrivs ofta som orsaken till det inträffande. Det var kvinnan som steg på fel tunnelbanetån, eller började prata med mannen. 1983 års artiklar var fokuserade på själva handlingen. 1993 kompliceras berättarstrukturen, såtillvida att allt fler aktörer kommer till tals och att olika ståndpunkter i frågan framställs. 1993 förekommer det mer

spekulationer, dvs frågan vem kan man lita på ställs på sin spets. Vidare fann vi att det var vanligare 1993 än 1983 att offer och gärningsman bytte plats, dvs den dömd framställdes 1993 som oskyldigt dömd och offrets trovärdighet ifrågasätts.

Artiklarna rörande brottstypen misshandel skiljer sig inte nämnvärt åt beträffande berättarstrukturen vare sig vi tar hänsyn till publiceringsår eller tidningstyp. 1993 utökas dock rollistan, så tillvida att skolelever och lärare träder fram. Våldet är dock genomgående anonymt och framförallt oprovocerat. Den genomgående typhistorien såväl 1983 som 1993 är att vem som helst, som befinner sig på en offentlig plats kan råka ut för en okänd våldsverkare.

Beträffande artiklarna rörande mord handlar dessa framförallt om utrednings- och spaningsarbete. Den förhållandevis ensidiga fokuseringen kring polisens utredningsarbete ger stora möjligheter till spekulationer för såväl journalisten som för läsaren. Beträffande berättarstruktur är det ingen större skillnad mellan de studerade åren. Däremot skiljer sig berättarstrukturen åt mellan de studerade tidningarna, vilket givetvis är ett uttryck för de olika tidningarnas nyhetsvärderingskriterier. Expressen utnyttjar sitt större spaltutrymme till att dels beskriva bakgrunden till det inträffade, dels till att låta polis- och åklagarmyndigheter komma till tals. Expressen använder sig i större utsträckning än Dagens Nyheter av en polariseringsteknik i sitt berättande, så tillvida att personerna i dramat har egenskaper som gör det näst intill obegripligt att det som har inträffat verkligen har inträffat.

Berättarstrukturen i samband med brottstypen rån kännetecknas framförallt av sin låga grad av komplexitet. Vidare ger artiklarna intrycket av att rån sker i lösa sammanhang, dvs det finns inga orsaker beskrivna till eller konsekvenser av det inträffade.

Vi har i vår undersökning använt oss av en scen-metafor. Vi har försökt att betrakta medierna, i detta fall pressen, som en scen, på vilket olika dramatan rörande våldsbrott spelas upp. Vi tror att berättarstrukturer, som upprepas i vad man ibland brukar kalla

meddelandesystem (se Windahl och Signitzer 1991) kan skapa vissa medieeffekter, dvs upprepade typhistorier kan få betydelse som stimulus i effektprocesser.

I vår undersökning har vi sett att en vanlig typhistoria är att vem som helst när som helst kan råka ut för våldsverkare, dvs våldet framställs ofta som dels anonymt, dels som oprovocerat, vilket i sin tur kan skapa en onödig rädsla bland allmänheten. Medierna har här ett stort ansvar när det gäller att få medborgarna att göra realistiska bedömningar rörande risken att råka ut för våld och övergrepp, eftersom rädda människor har en tendens att bli farliga människor.

REFERENSER

- Asp, K (1986) *Mäktiga massmedier. Studier i politisk opinionsbildning*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Bettelheim, B (1979) *Sagens förtrollande värld. Folksagornas innebörd och betydelse*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Börjesson, B (1987) *Brott och publicitet. kriminaljournalistik under 1900-talet*. Göteborgs universitet: Projektarbete i fördjupningskurs.
- Dahlgren, P (1987) *Pressens bild av brottslighet*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet, 1.
- Etik & Kriminaljournalistik. (1994) Stockholm: Nina Eliassons minnesfond, september nr 2.
- Fiske, J och J Hartley (1978) *Reading Television*. London: Methuen.
- Gerbner, G m fl (1980) The mainstreaming of America: Violence profile No 11, *Journal of Communication*, 30:10-27.
- Hadenius, S och L Weibull (1989) *Massmedier. En bok om press, radio och TV*. Stockholm: Bonnier.
- Hvitfelt, H (1986) *Difteri i pressen*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Hvitfelt, H (1989) *Nyheterna och verkligheten*. Göteborgs universitet.
- Hvitfelt, H (1994) Den dramatiska brottsligheten. I *Scoop, Tidskrift för grävande journalistik*, nr 2.
- Höijer, B (1994) *Våldsskildringar i TV-nyheter. produktion, utbud, publik*. Vårdskildringsrådets skriftserie, nr 9.
- Jarlbro, G m fl (1992) *Aids - ett drama i flera akter. En innehållsanalys av svensk press*. Stockholm: Aids-delegationen.
- Jarlbro, G (1994) Uppfattningar om häsorisker. I Holmberg, S och L Weibull (red) *Vägval*. Göteborgs universitet: Som-institutet, nr 11.
- Lekblad, B och K Mattson (1989) *Brott i rapport*. Göteborgs universitet, Fördjupningsarbetet i informationsteknik.
- Olsson, M (1993) *Konsten att läsa statistik om brott och brottslingar*.

- Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.
- Roeh I och Ashley (1986) Criticizing press coverage in Lebanon: Towards a paradigm of news as storytelling. I McLaughlin (red) *Communication Yearbook 9*. Newbury Park: Sage.
- Sarnecki, J (1994) Brott, journalistik och verkligheten. Kriminaljournalistikens betydelse för samhället. I Gadd, P (red) *Mord, Blod och Moral*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Shoemaker, P (1987) *Building a theory of News Content: A Synthesis of Current Approaches*. I Journalism Monograph.
- Schudson, M (1978) *Discovering the News*. New York: Basic Books.
- Tuchman, G (1978) *Making News*. New York: Free Press.
- Weibull, L (1983) *Tidningsläsning i Sverige. tidningsinnehav, tidningsval, läsvanor*. Stockholm: Liber förlag.
- Westerståhl, J och F Johansson (1985) *Bilden av Sverige*. Göteborgs universitet.
- Windahl, S och B Signitzer (1991) *Using Communication Theory. An Introduction to Planned Communication*. London: Sage.
- Åhlström, P (1994) I *Pressens tidning nr 20*.

PUBLIKATIONER FRÅN INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK OCH MASSKOMMUNIKATION

Från och med 1 juli 1990 publiceras tre serier av avhandlingar och rapporter vid Institutionen för journalistik och masskommunikation:

- 1. Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation.**
- 2. Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation.**
- 3. Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation.**

Redaktör för de tre serierna är professor Lennart Weibull. De två serierna *Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation* och *Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation* säljs genom avdelningens försorg. Beställningar kan ske på den talong som finns efter publikationsförteckningen.

Fram till den 1 juli 1990 utgavs rapporterna istället vid Avdelningen för Masskommunikation och hade följande namn: *Göteborgsstudier i masskommunikation*, *Rapporter från Avdelningen för masskommunikation* och *Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation*.

Skrifter utgivna efter den 1 juli 1990:

Göteborgsstudier i journalistik och masskommunikation

1. Robert Burnett (1990) *Concentration and Diversity in the International Phonogram Industry*
2. Roger Wallis (1991) *Internationalisation, Localisation & Integration*
Pris: 200 kronor.
3. Ronny Severinsson (1994) *Tidningar i konkurrens. Dagstidningarnas agerande på lokala läsarmarknader i Västergötland 1950 - 1985.*
Pris: 200 kronor.
4. Bo Reimer (1994) *The Most Common of Practices. On Mass Media Use in Late Modernity.* Almqvist & Wiksell International, Stockholm.
5. Ulf Wallin (1995) *Vad fick vi veta? En studie i svenska nyhetsmediers rapportering åren före folkomröstningen om EU.*
Pris: 200 kronor.

6. Lennart Weibull och Charlotta Kratz (red) (1995) *Tidningsmiljöer. Dags-tidningsläsning på 1990-talet.*
Pris: 210 kronor.
7. William Borden (1995) *Power Plays. A Comparison Between Swedish and American Press Policies.*
Pris: 200 kronor.

Rapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation

1. Emanuelsson, Eva & Karlsson, Kristina (1991) *Informatörer inför 90-talet.*
Pris: 90 kronor
2. Wallin, Ulf (1991) *Bilden av EG*
Pris: 120 kronor
3. Wallin, Ulf (1992) *EG - Hot eller löfte? Argument i dagspress, radio och TV för och emot svenskt EG-medlemskap.*
Pris: 100 kronor
4. Flodin, Bertil - *Samhällskommunikation under 80-talet. En kunskapsöversikt.*
Pris: 150 kronor.
5. Severinsson, Ronny (red), (1995) - *Studier i medielandskapet. Ett urval av analyser genomförda på uppdrag av Pressutredningen -94.*
Pris: 200 kronor

Arbetsrapporter från Institutionen för journalistik och masskommunikation

1. Ronny Severinsson (1990) *Massmedier, allmänhet och flyktingfrågor i Sverige och Sjöbo. En fallstudie på Sjöbo*
Pris 60 kronor.
2. Ronny Severinsson (1990) *Tidningsläsning i Nordvästra Skåne*
Pris 60 kronor.
3. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i sydöstra Skåne. En presentation av en läsarundersökning*
Pris 60 kronor.
4. Bo Reimer (1990) *Kulturdiskussioner — Inlägg i tre eviga debatter*
Pris: 60 kronor

5. Charlotta Kratz (1990) *Tidningsläsning i Jönköping. En presentation av en läsarundersökning*
Pris: 60 kronor
6. Charlotta Kratz (1991) *Verklighetsval och kapital. En studie av det ekonomiska och det kulturella kapitalets betydelse för läsningen av stockholmstidningar utanför Stockholm*
Pris: 60 kronor
7. Deanna Hultman (1991) *Dynamisk public relations. En explorativ studie av public relations i fyra företag*
Pris: 60 kronor
8. Admassu Tassew (1991) *Public service broadcasting concept and practice: a preliminary overview of the ideals and some swedish experience*
Pris: 60 kronor
9. Ronny Severinsson (1991) *Tidningsvanor i Gästrikland 1989. Presentation av en läsarundersökning*
Pris: 60 kronor
10. Lennart Weibull (1991) *Publik och medier i samspel. En analys gjord för MedieSverige 1991*
Pris: 60 kronor
11. Monica Löfgren (1991) *Massmediernas räckvidd 1979 - 1990*
Pris: 60 kronor
12. Lennart Weibull (1991) *Masskommunikation som ämnesområde. Ett försök till empirisk bestämning*
Pris: 60 kronor
13. Charlotta Kratz (1991) *Tidningsläsning i Södra Halland 1990, jämförelser med situationen 1984*
Pris: 60 kronor
14. Margareta Melin (1991) *Från kulturteori till journalistkultur. En litteraturöversikt över diskussionerna kring kulturbegreppet*
Pris: 60 kronor
15. Charlotta Kratz (1991) *Från icke-läsare till allätare. Fyra läsartyper i Stockholm och i landsorten*
Pris: 60 kronor
16. Kent Asp (1992) *Partiskheten i Sveriges Radios och TV4:s nyhetsprogram under 1991 års valrörelse*
Pris: 60 kronor
17. Ronny Severinsson (1992) *Med eller utan prenumeration i Eskilstuna och Katrineholm - Presentation av en läsarundersökning från hösten 1990*
Pris: 60 kronor

18. Karin Björkqvist-Hellingwerf (1992) *MEDIEBAROMETERN 1979-1991*
Pris:60 kronor
19. Karin Björkqvist Hellingwerf (1992) *Dagspress och medievanor. En analys av läsvanestudien 1991*
Pris:60 kronor
20. Lennart Weibull och Karl Erik Rosengren (1992) *Swedes' view of the world. A Descriptive Report from the First Two BALTICOM Surveys*
Pris:60 kronor
21. Monica Löfgren-Nilsson (1992) *Kvinnligt,manligt,journalistiskt - journalisters syn på nyhetsvärdering*
Pris:60 kronor
22. Monika Djerf-Pierre (1992) *A Toaster With Pictures. The Evolution of American Broadcasting 1921-1991*
Pris: 60 kronor
23. Charlotta Kratz (1992) *En fråga om smak. Om stabila och rörliga gruppers kulturella preferenser*
Pris: 60 kronor.
24. Thomas Östberg (1992). *Sportjournalistik - en analys av fyra dagstidningar 1961 - 1991.*
Pris: 60 kronor.
25. Karin Björkqvist-Hellingwerf (1993) - *Mediebarometern 1979 - 1992.*
Pris: 60 kronor.
26. Carin Nilsson, Åsa Widgren (1993) - *Videotex - massmedium eller ej? En litteraturstudie och begreppsanalys.*
Pris: 70 kronor
27. Margareta Melin (1993) - *Var finns kvinnorna? En analys av manligt och kvinnligt i kurslitteraturen vid Journalisthögskolan i Göteborg.*
Pris: 70 kronor
28. Karin Björkqvist-Hellingwerf (1993) - *Läsvanestudiens mått på läsvanor. En analys av två mått mått på läsvanor.*
Pris: 70,- kronor
29. Gunilla Jarlbro (1993) - *HIV-aktuellt - En läsarundersökning.*
Pris: 70,- kronor.
30. Monica Löfgren-Nilsson (1993) - *Klimat och kön - Journalisters bedömningar av arbetsklimatet på nyhetsredaktioner.*
Pris: 70,- kronor.

31. Bengt Carlsson, Inger Lindstedt, Lennart Weibull (1993) - *Studieresa till amerikanska högskoleutbildningar i journalistik, medier och kommunikation - En personlig reserapport.*
Pris: 70,- kronor.
32. Håkan Hvitfelt, Lennart Weibull (1993) - *Pendeln har svängt - En reserapport från Kina.*
Pris: 70,- kronor.
33. Ulf Wallin (1993) - *Den franska folkomröstningen - En analys av rapporteringen om den franska folkomröstningen om Maastrichtfördraget i svensk press, radio och TV samt i övriga nordiska länders press.*
Pris: 70,- kr.
34. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) - *Tidningsläsning i Luleå och Kiruna. Presentation av en läsarundersökning.*
Pris: 70,- kr.
35. Tomas Andersson (1994) - *Jönköpings-Posten och Smålandsposten - två småländska tidningsstrategier.*
Pris: 70,- kr.
36. Karin Björkqvist Hellingwerf (1994) - *Mediebarometern 1979 - 1993.*
Pris: 70,- kr.
37. Bengt Johansson (1994) - *Att studera massmediernas innehåll. En genomgång av innehållsstudier inom svensk forskning om journalistik, medier & kommunikation.*
Pris: 70,- kr.
38. Maria Edström, Maria Jacobson (1994) - *Massmediernas enfaldiga typer - Kvinnor och män i mediebruset den 17 mars 1994.*
Pris: 70,- kr.
39. Ingela Wadbring, Lennart Weibull (1994) - *På konsumenternas sida. En analys av hur konsumentfrågorna speglas i göteborgspresen.*
Pris: 70,- kr.
40. Bo Reimer (1994) - *Kulturell identitet och massmedieanvändning på Åland.*
Pris; 70,- kr.
41. Olof Hultén, Carin Nilsson (1994) - *Det svenska TV-utbudet 1987 och 1993 . Undersökning av sändningstid och programkategorier.*
Pris: 70,- kr.
42. Kent Asp (1994) - *Medieval 94'. Anförande vid Folkrörelsernas Medieforum torsdagen den 20 oktober 1994 (framfört i urval). Forskningsprogrammet Journalistik och demokrati - studier kring mediekvalitet.*
Pris: 70,- kr.
43. Margareta Melin (1995) - *Can Women Becom Cowboys? The Importance of Journalist Education for the Professional Ideal Among Swedish Journalists.*
Pris: 70,- kr.

44. Margareta Melin (1995) - *Female Educators and Male Craftsmen? The Professional Ideals Among Swedish Journalists.*
Pris: 70,- kr.
45. Ingela Wadbring (1995) - *Sista ordet är inte sagt än! - en analys av lärarnas syn på jämställdhet vid journalistutbildningen i Göteborg.*
Pris: 70,- kr.
46. Karin Björkqvist Helingwerf (1995) - *Tidningsläsning i Gästrikland.*
Pris: 70,- kr.
47. Gunilla Jarlbro (1995) - *Barn, ungdom och reklam.*
Pris: 70, kr.
48. Karin Björkqvist-Hellingwerf (1995) - *Mediebarometern 1979 - 1994.*
Pris: 70,- kr.
49. Lennart Weibull (1995) - *Journalister om Journalisten. Redovisning av en läsarundersökning från hösten 1994.*
Pris: 70,- kr.
50. Kent Asp (1995) - *Kommersialiserade TV-nyheter - på gott och ont. En jämförande undersökning av Rapport TV2 och Nyheterna TV4.*
Pris: 70,- kr.
51. Monica Löfgren Nilsson (1995) - *"Pennskaften" Female Journalists in Sweden.*
Pris: 70,- kr.
52. Gunilla Jarlbro (1995) - *Våldsbrott i svensk press. En jämförelse mellan åren 1983 och 1993.*
Pris: 70,- kr.

Skrifter utgivna före den 1 juli 1990:

Göteborgsstudier i masskommunikation

1. Lennart Weibull (1983) *Tidningsläsning i Sverige.*
Stockholm: Liber.
2. Anders Ohlsson (1989) *Politiska nyheter till nytta och nöje.*
Almqvist & Wiksell International, Stockholm.
3. Lennart Weibull, Karin Björkqvist (1989) *Dagspressen och dess läsare.*
Stockholm: Almqvist&Wiksell International.

Rapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) *Dagspress och etermedier i Sverige 1979-1983*.(slut)
2. Jan Strid och Lennart Weibull (1984) *Läsvanor och Läsiintressen 1979-1983*. (slut)
3. Ingela Strid och Lennart Weibull (1984) *Annonbladsläsning i Sverige*.
Pris: 35 kr.
4. Ronny Severinsson (1985) *Publiken möter kabel-TV*. (slut)
5. Lennart Weibull (1985) *Närradiolyssnandet i Stockholm 1984*. (slut)
6. Bo Reimer och Lennart Weibull (1985) *Dagspress på arbetsplatsen*.
Pris: 35 kr.
7. *Informatörer i Sverige: Arbetsmarknad Framtidsutsikter* (1986) Utdrag ur utredningen om informationsutbildning i Sverige (UHÄ-rapport 1985:13)
8. Ingela Strid och Lennart Weibull (1986) *Mediesverige 1986*.
Pris: 45 kr.
9. Bo Reimer (1986) *Läsaren och tidningen*.
Pris: 55 kr.
10. Rutger Lindahl (1986) *Nyheten om mordet på Olof Palme*.
Pris: 40 kr.
11. Monika Djerf (1986) *Funktioner hos kabel-TV*.
Pris: 55 kr.
12. Anders Ohlsson (1986) *Att svara eller inte svara - det är frågan*.
Pris: 55 kr.
13. Ronny Severinsson (1987) *Den nya medieframtiden —TV via satellit och kabel*.
Pris: 50 kr.
14. Ingela Strid och Lennart Weibull (1988) *Mediesverige 1988*.
Pris: 95 kr.
15. Ronny Severinsson (1989) *Agerande och utveckling inom dagspressen i Västergötland*.
Pris: 100 kr.

Arbetsrapporter från Avdelningen för masskommunikation

1. Lennart Weibull (1984) TRENDER I MASSMEDIEANVÄNDNINGEN
Pris: 60 kr.

2. Bo Reimer (1985) TIDNINGSLÄSNING I SÖDRA HALLAND
Pris: 60 kr.
3. Lennart Weibull (1985) LÄSVANOR FÖR SVENSK MORGONPRESS
1979-1984.
Pris: 60 kr.
4. Ingela Strid, Lennart Weibull (1985) SPORT I MEDIERNA.
Pris: 60 kr.
5. Lennart Weibull (1985) MASSKOMMUNIKATIONEN I SVERIGE.
Några reflektioner om läget 1985.
Pris: 60 kr.
6. Karl Erik Rosengren, Bo Reimer (1985) INTERNALISERAD KULTUR. Ett
forskningsprogram om värden, individer och massmedier.
Pris: 60 kr.
7. Robert Burnett, Peter Esaiasson, Bo Reimer (1985) MILESTONES IN MASS
COMMUNICATION RESEARCH: MEDIA EFFECTS. A REVIEW ESSAY.
Pris: 60 kr.
8. Bo Reimer (1985) VALUES AND THE CHOICE OF MEASUREMENT
TECHNIQUE. The Rating and Ranking of Postmaterialism.
Pris: 60 kr
9. Lennart Weibull (1986) PRESS, RADIO, TV OCH NYA MEDIER
I JAPAN.
Pris: 60 kr.
10. NYHETSSPRIDNINGEN OM MORDET PÅ STATSMINISTER OLOF
PALME. En sammanställning av Statistiska Centralbyråns intervjuundersökning
2-4 mars 1986.
Pris: 60 kr.
11. Rune Hedberg och Lennart Weibull (1986) KASSETTIDNINGSLÄSNING
PÅ GOTLAND.
Pris: 60 kr.
12. Lennart Weibull (1986) MASSMEDIERNAS FRAMTIDA UTVECKLING.
Pris: 60 kr.
13. Ronny Severinsson (1986) TIDNINGSLÄSNING I SÖDERMANLAND.
Pris: 60 kr.
14. Maria Elliot, Bo Reimer och Lennart Weibull (1986)
TIDNINGSLÄSNING I KALMAR LÄN.
Pris: 60 kr.
15. Lennart Weibull, Dagspresskollegiet (1986).LÄSVANOR 1986.
Pris: 60 kr.

16. Bo Reimer och Karl Erik Rosengren (1986). MAPS OF CULTURE: MACRO AND MICRO.
Pris: 60 kr.
17. Maria Elliot (1986). ALLMÄNHETENS SYN PÅ MASSMEDIERNAS TROVÄRDIGHET.
Pris: 60 kr.
18. Lennart Weibull (1986) TENDENSER I SVENSK DAGSTIDNINGSLÄSNING.
Pris: 60 kr.
19. Bo Reimer (1986) SOCIAL SPACE AND THE STRUCTURING OF COMMUNICATION PROCESSES.
Pris: 60 kr.
20. Lennart Weibull och Ronny Severinsson (1987) ACTIONS AND REACTIONS - THE NORDIC COUNTRIES IN AGE OF SATELLITE BROADCASTING.
Pris: 60 kr.
21. Lennart Weibull (1987) MASSMEDIERNAS RÄCKVIDD 1985/86.
Pris: 60 kr.
22. Ronny Severinsson (1987) DAGSPRESSUTVECKLINGEN I VÄSTERGÖTLAND.
Pris: 60 kr.
23. Keith Roe (1987) THE SWEDISH MORAL PANIC OVER VIDEO 1980-84.
Pris: 60 kr.
24. Bo Reimer (1987) DAGENS NYHETER I VÄSTRA SVERIGE.
Pris: 60 kr.
25. Ann-Marie Hellerström (1987) LOKAL-TV- ETT REELLT ALTERNATIV TILL SATELLIT-TV.
Pris: 60 kr.
26. Ronny Severinsson (1987) SKARABORGSPPRESSENS INNEHÅLL 1950-1985.
Pris: 60 kr.
27. Ronny Severinsson (1987) TIDNINGSLÄSNING I ESSUNGA, GÖTENE OCH VARA.
Pris: 60 kr.
28. Karin Björkqvist (1988) TIDNINGSLÄSNING I GÄSTRIKLAND - presentation av en läsarundersökning.
Pris: 60 kr.
29. Bo Reimer (1988) READING POSTMATERIALISM
Pris: 60 kr.

30. Lennart Weibull (1988) PUBLICISTISK SED. Ett forskningsprogram om ett regelsystem och dess betydelse för svensk journalistik.
Pris: 60 kr.
31. Magnus Anshelm och Lennart Weibull (1988) LÄSVANESTUDIEN 1986.
Huvudresultat och metodjämförelse.
Pris: 60 kr.
32. Magnus Anshelm (1988) SVERIGE - NU - SOM 86 - en jämförelse av två undersökningar.
Pris: 60 kr.
33. Rutger Lindahl och Lennart Weibull (1988) PALME I AMERIKANSKA ÖGON.
En studie av den amerikanska pressens behandling av nyheten om mordet på statsminister Olof Palme 1986.
Pris: 60 kr.
34. Magnus Anshelm (1988) MASSMEDIERNAS RÄCKVIDD 1986/87 - en analys av Mediebarometern.
Pris: 60 kr.
35. Ingela Strid (1988) SVENSKA FOLKETS INTRESSEN 1973-1982
En sekundärbearbetning av Testologens mätningar av intressen.
Pris: 60 kr.
36. Anders Ohlsson och Keith Roe (1988) MÅTT PÅ MÄTNING - En förundersökning av fördelningssegenskaper och stabilitet hos linje- och kategoribaserade mått.
Pris: 60 kr.
37. Britt Börjesson (1988) BROTT OCH PUBLICITET
Kriminaljournalistik och pressetik under 1900-talet.
Pris: 60 kr.
38. Lennart Weibull (1988) RAPPORT FRÅN KONTAKTRESA TILL URUGUAY 10-22 april 1988.
Pris: 60 kr.
39. Gunilla Jarlbro (1988) EN KVALITATIV STUDIE AV HUR MÄNNISKOR UPPLEVER TIDNINGSSINNEHÅLL.
Pris: 60 kr.
40. Monica Löfgren (1988) KABEL-TV I GÖTEBORG
Pris: 60 kr.
41. Lennart Weibull (1988) LOKAL-TV VIA KABEL
Synen på en ny kanal bland andra medier
Pris: 60 kr.
42. Karin Björkqvist (1988) TIDNINGSLÄSNING I VÄRMLAND
Presentation av en läsarundersökning från våren 1977.
Pris: 60 kr.

43. Keith Roe (1988) ADOLESCENTS' VCR USE: HOW AND WHY
Pris: 60 kr.
44. Monika Djerf (1989) FINNS DET FUNKTIONSDIMENSIONER
I MEDIEANVÄNDNINGEN? - En faktoranalys.
Pris: 60 kr.
45. Karin Björkqvist (1989) DET POLITISKA TIDNINGSSVALET
Pris: 60 kr.
46. Magnus Anshelm och Jan Strid (1989) LÄSVANOR OCH LÄSINTRESSEN
Pris: 60 kr.
47. Monika Djerf (1989) MASSMEDIER OCH BESLUTSFATTARE:
EN LITTERATURSTUDIE
Pris: 60 kr.
48. Britt Börjesson (1989) PRESSENS SJÄLVSANERING
Ett regelsystems framväxt
Pris: 60 kr
49. Magnus Anshelm (1989) MEDIEBAROMETERN Resultat från 1988/99
Pris: 60 kr
50. Lennart Weibull (1989) RAPPORT FRÅN EN ANDRA KONTAKTRESA TILL
URUGUAY. Om massmedier, utbildning och forskning i social kommunikation
samt Institutede Comunicacion y Desarrollo.
Pris: 60 kr
51. Monica Löfgren (1989) TVÅ STATSRÅDS FALL I PRESSEN
Pris: 60 kr.
52. Monica Löfgren (1989) NYHETSTIDNINGEN 8 SIDOR -
innehåll, spridning och läsning
Pris: 60 kr.
53. Keith Roe (1989) NOTES ON THE CONCEPT OF AGGRESSION
AND ITS (MIS) USE IN MEDIA RESEARCH
Pris: 60 kr.
54. Charlotta Kratz (1989) TIDNINGSLÄSNING I KALMAR OCH PÅ ÖLAND
Pris: 60 kr.
55. Catharina Kisch och Mikael Stoltz (1989)
CITY 103 OCH DESS LYSSNARE - en undersökning om lyssnandet på
Svenska Arbetsgivareföreningens närradiostation i Göteborg
Pris: 60 kr.
56. Karin Björkqvist (1990)
MEDIEBAROMETERN UNDER ÅTTIOTALET
Pris: 60 kr.

57. Roger Wallis (1990) MUSIC, MUSIC EVERYWHERE, AND SO MUCH OF IT THE SAME...
Pris: 60 kr.
58. Charlotta Lekvall och Patrik Vult von Steyern
CITY 103 OCH TRE LIVSSTILAR
Pris: 60 kr.
59. Margareta Melin (1990) KOMMUNAKTUELLT - studier av tidningens spridning och abonnenternas läsvanor
Pris: 60 kr.
60. Maria Elliot (1990) FÖRTROENDET FÖR MEDIERNA
Pris: 60 kr.
61. Keith Roe (1990) NEVER HAS SO MUCH BEEN WRITTEN BY SO MANY ABOUT SO FEW, OR, WHY YOUTH RESEARCH?
Pris: 60 kr.

BESTALLNINGAR

Till institutionen för journalistik och masskommunikation
Sprängkullsgatan 21
411 23 GÖTEBORG
tel. 031 - 773 10 00

Undertecknad beställer härmed följande skrifter från Institutionen för journalistik och masskommunikation:

Rapporter:

<i>Titel</i>	<i>Författare</i>	<i>Nummer</i>
.....		
.....		
.....		

Arbetsrapporter:

<i>Titel</i>	<i>Författare</i>	<i>Nummer</i>
.....		
.....		
.....		

Namn:.....

Adress:
